

Η πρόωση της ανθρωπιστικής και διαπολιτισμικής διάστασης της εκπαίδευσης με τη βοήθεια απλών εφαρμογών ΤΠΕ

Κουλουριώτη Λίζα
lizkou@gmail.com
Γυμνάσιο Αγ. Θεοδώρων

Περίληψη

Η παρούσα εισήγηση διερευνά τον τρόπο με τον οποίο οι ΤΠΕ μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως μέσο επικοινωνίας, κοινωνικοποίησης, συνεργασίας, ευαισθητοποίησης των μαθητών σε θέματα πολιτισμού, γλώσσας, εθνικής ταυτότητας, διαφορετικότητας, ευρωπαϊκής συνείδησης και ειρηνικής συμβίωσης στην Ευρώπη και τον κόσμο, καθώς επίσης και ως μέσο αναγνώρισης και ανάδειξης καλλιτεχνικών ταλέντων των μαθητών. Αφορά δύο έργα, τα “Drawing our own stories” και “The world around us-seasons” τα οποία εκπονήθηκαν στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Προγράμματος eTwinning. Οι μαθητές συνεργάστηκαν με σχολεία του εξωτερικού, δημιουργώντας έτσι μία ευρύτερη πολυπολιτισμική τάξη, η οποία στα πλαίσια μίας διερευνητικής και ομαδοσυνεργατικής μαθησιακής διαδικασίας, σε συνδυασμό με δραστηριότητες διαμεσικής ανάγνωσης και ποικίλες αναπαραστατικές τεχνικές και με τη βοήθεια πολύ απλών εργαλείων Office και web 2.0 κλήθηκαν να προσεγγίσουν ανθρωπιστικά και περιβαλλοντολογικά θέματα (Οικονόμου, 2016) . Αξιοποιώντας τις δυνατότητες του Διαδικτύου, τα ανθρωπιστικά και περιβαλλοντολογικά ζητήματα εξετάστηκαν από διαφορετικές οπτικές γωνίες, για παράδειγμα τη λεξιλογική, καλλιτεχνική και την πολιτιστική.

Λέξεις κλειδιά: ΤΠΕ, ανθρωπιστικά, περιβαλλοντολογικά

Εισαγωγή

Οι κοινωνικοπολιτικές εξελίξεις στην αρχή ακόμα του 21ου αιώνα δημιουργούν νέα δεδομένα για τη διαβίωσή μας και συμβίωσή μας με τους ανθρώπους στο περιβάλλον του σχολείου, της γειτονιάς, της εργασίας μας , της χώρας αλλά και στο ευρύτερο ευρωπαϊκό και παγκόσμιο περιβάλλον. Η νέα πραγματικότητα θέτει νέες προκλήσεις για την εκπαίδευση, η οποία καλείται να συμβάλει στην άμβλυνση σοβαρών προβλημάτων όπως η βία, ο ρατσισμός και η προκατάληψη. Είναι αξιοσημείωτο ότι τα παιδιά από την ηλικία των 6-7 χρόνων έχουν “εθνική επίγνωση”, αρχίζουν να εκδηλώνουν εθνική προκατάληψη (Durkin, 1995) και έχουν διαμορφωμένη άποψη για τον πόλεμο και την ειρήνη (Davies, 1984). Με αυτά τα δεδομένα, ο απλός εγγραμτισμός θεωρείται παρωχημένος. Το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Σπουδών για τις ξένες γλώσσες αναγνωρίζει τρεις θεματικούς άξονες: τον εγγραμτισμό, την πολυγλωσσία και την πολυπολιτισμικότητα (ΔΕΠΠΣ, 2001). Η γλωσσική εκπαίδευση ανταποκρινόμενη στις απαιτήσεις της σύγχρονης κοινωνίας, επαναπροσδιορίζει τους στόχους της, οι οποίοι εστιάζονται στην ολιστική προσέγγιση της γλώσσας ως κειμένου και ως κοινωνικής πρακτικής, σε ένα πλαίσιο αξιοποίησης του εγγραμτισμού, της πολυγλωσσίας και της πολυπολιτισμικότητας (Καγκά, 2001).

Η ολιστική προσέγγιση της γλώσσας περιλαμβάνει την αναγνώριση και αξιοποίηση άλλων πτυχών της παιδείας, πέρα από την Τεχνοκρατική. Συμπεριλαμβάνει την Ανθρωπιστική διάσταση, την ολόπλευρη ανάπτυξη, δηλαδή, της προσωπικότητας του μαθητή, όπως την κριτική σκέψη, τη διερευνητική ικανότητα, την ικανότητα αμφισβήτησης της μονομέρειας και της εύκολης λύσης, «να σκέφτεται έξω από το κουτί» (Besson et al,

2015), την ανάπτυξη αυτοσεβασμού και σεβασμού του συνανθρώπου και των δικαιωμάτων του. Επιπροσθέτως, συμπεριλαμβάνει την Ευρωπαϊκή και Διαπολιτισμική διάσταση μέσα από ποικίλα διδακτικά αντικείμενα με τη διάχυση γνώσεων για την Ευρώπη και τον κόσμο, τον ευρωπαϊκό και παγκόσμιο πολιτισμό, τις κοινές ρίζες και αξίες, με σκοπό τη δημιουργία και ενδυνάμωση στους μαθητές της ευρωπαϊκής ταυτότητας και της ταυτότητας του πολίτη του κόσμου, της ευρωπαϊκής και παγκόσμιας συνείδησης, του αισθήματος ότι ανήκουμε στην ίδια ευρωπαϊκή και παγκόσμια κοινότητα και αγωνιζόμαστε για κοινά προβλήματα. Τέλος, συμπεριλαμβάνει την Ειρηνιστική διάσταση, δηλαδή την απόκτηση των γνώσεων, δεξιοτήτων και στάσεων για την ειρηνική λύση των διαφορών και την εξάλειψη της βίας που γεννάει ο ρατσισμός και οι προκαταλήψεις (Μπαμπινιώτης, 2001).

Ποιος είναι ο ρόλος των ΤΠΕ στο σημερινό σχολείο με βάση τα νέα δεδομένα και απαιτήσεις; Πέρα από το τεχνοκρατικό μοντέλο που προσεγγίζει τις ΤΠΕ ως αυτόνομο γνωστικό αντικείμενο, έχει αποδειχτεί ότι η εφαρμογή των ΤΠΕ μέσα στην τάξη βελτιώνει τη διδακτική διαδικασία και διευκολύνει τη μάθηση. Έρευνες δείχνουν ότι η χρήση των ΤΠΕ στην τάξη κινητοποιούν την προσοχή και την αντίληψη των μαθητών, πολλαπλασιάζουν τις δυνατότητες ανάκλησης πληροφοριακών στοιχείων και παράλληλα προσφέρουν ένα πεδίο για την ερμηνευτική κατανόηση δεδομένων και φαινομένων (Μουζάκης, 2011). Η αξιοποίηση των ΤΠΕ δίνει τη δυνατότητα για την πραγματοποίηση δραστηριοτήτων που ξεφεύγουν από τα στενά όρια του σχολικού εγχειρίδιου, από την περιορισμένη θεματολογία του εκάστοτε μαθήματος και τη μετωπική διδασκαλία.

Ο σημερινός εκπαιδευτικός είναι σε ευνοϊκότερη θέση από άποψη εκπαιδευτικού υλικού σε σχέση με τον εκπαιδευτικό του παρελθόντος γιατί έχει στη διάθεση του το Διαδίκτυο, συνώνυμο με τις μέρες μας με τον παγκόσμιο ιστό. Επίσης ο σημερινός εκπαιδευτικός δεν είναι μόνος του. Οι ολοένα πιο φιλικές στους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές εφαρμογές του Διαδικτύου ενισχύουν την Υποστηριζόμενη από Υπολογιστές Συνεργατική Μάθηση (Κόμης κ.α., 2003). Με τη βοήθεια των εργαλείων του Web 2.0 (τα ιστολόγια, τα εργαλεία συλλογικής γραφής, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης) μπορεί να συνεργαστεί με άλλους εκπαιδευτικούς, να δημιουργήσουν Ηλεκτρονικές Κοινότητες Μάθησης και να βρουν μια πληθώρα δραστηριοτήτων που προάγουν την αυτενέργεια του μαθητή αλλά και τη συνεργατικότητα, τη δημιουργικότητα, τη διερευνητική ικανότητα και την ικανότητα επίλυσης προβλημάτων, με ρεαλιστικότητα, πρακτικότητα και ουσιαστικότητα που συνδέει τη σχολική μάθηση με την πραγματική ζωή (Μουζάκης, 2011).

Οι σύγχρονες κοινωνικοοικονομικές και κοινωνικοπολιτισμικές προσεγγίσεις στην εκπαίδευση υποστηρίζουν τη συνεργατική διερευνητική διδασκαλία μέσα στην τάξη αλλά και τη συνεργασία διαφορετικών τάξεων ή σχολείων. Η συμβολή των ΤΠΕ στη συνεργατική και διερευνητική μάθηση είναι ουσιαστική. Πλέον μονάδες ανάλυσης δεν θεωρούνται απλά ο υπολογιστής της τάξης και το εκπαιδευτικό υλικό που τον συνοδεύει αλλά ένα δίκτυο υπολογιστών με την ποικιλία των εφαρμογών που διαθέτει και τις πολλαπλές δραστηριότητες που μπορεί να υποστηρίξει. Η χρήση των ΤΠΕ εξασφαλίζει την αλληλεπίδραση της ολομέλειας της τάξης, την αλληλοβοήθεια, την αλληλοϋποστήριξη και την αλληλοτροφοδότηση. Προάγει το διάλογο και δεν μονοπωλεί την πρωτοβουλία (Οικονόμου, 2016).

Το ευρωπαϊκό πρόγραμμα eTwinning λειτουργεί στα πλαίσια της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και εξ αποστάσεως μάθησης. Πρόκειται για τη δημιουργία ηλεκτρονικών κοινοτήτων εκπαιδευτικών και μαθητών από διάφορα σχολεία Ελλάδας και εξωτερικού με σκοπό την παραγωγή συνεργατικού έργου. Περιλαμβάνει δύο βασικές μορφές της εξ

αποστάσεως εκπαίδευσης που αξιοποιούν τις δυνατότητες των ΤΠΕ: τη σύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση, που λαμβάνει χώρα στον ίδιο χρόνο, πρόσωπο με πρόσωπο, με τη χρήση Skype για παράδειγμα, και την ασύγχρονη, καθώς οι ίδιοι οι μαθητευόμενοι μπορούν να επιλέγουν το χρόνο και το χώρο και το ρυθμό που θα συμμετέχουν σε μία ευρετική πορεία αυτομάθησης (Λιοναράκης, 2001), για παράδειγμα μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Μελέτες δείχνουν την αποτελεσματικότητα του eTwinning ως προς την παροχή ευκαιριών αυθεντικής μάθησης μέσω προγραμμάτων και την ανάπτυξη δεξιοτήτων του 21^{ου} αιώνα (European Commission, 2013). Οι μαθητές και οι καθηγητές δεν περιορίζονται στα εργαλεία που προσφέρει η πλατφόρμα του eTwinning, αλλά μπορούν να χρησιμοποιήσουν και άλλα εργαλεία όπως ψηφιακά βίντεο, ιστολόγια, εργαλεία web 2.0 και wikis (Kampylis et al, 2013). Το eTwinning με όπλο του τις ΤΠΕ στοχεύει στην ενδυνάμωση τόσο της εθνικής όσο και της ευρωπαϊκής ταυτότητας. Η επαφή των μαθητών με συμμαθητές του εξωτερικού οδηγεί στην αντίληψη των κοινών πολιτιστικών καταβολών, κοινών στόχων και προβλημάτων, κοινών αξιών όπως αυτές της δημοκρατίας, ελευθερίας, κοινωνικής δικαιοσύνης και σεβασμού στα ανθρώπινα δικαιώματα (Κομνηνού & Φραντζου, 2015). Επομένως, οι ΤΠΕ συμβάλλουν σημαντικά στην εξάλειψη του εθνοκεντρισμού και του μύθου περί ανωτερότητας κάποιων πολιτισμών στην κατεύθυνση της ανάπτυξης της φιλίας και της συνεργασίας μεταξύ των λαών. Τέλος, συμβάλλουν στη δημιουργία ενός νέου παγκόσμιου πολίτη, που έχει διαμορφώσει εθνική αλλά και παγκόσμια συνείδηση και μπορεί να συμβιώνει με τους συνανθρώπους του σε μια ανεκτική πολυπολιτισμική και όχι αποκλειστική, ρατσιστική κοινωνία (Κάππου, 2014). Ο νέος παγκόσμιος πολίτης έχει ενεργή πολιτότητα (Flowers, 2012), δρα, αντιδρά και αναγνωρίζει ότι το παγκόσμιο περιβάλλον επηρεάζει το τοπικό του περιβάλλον και τις επιλογές του ίδιου ακόμα και αν δεν μετακινήθει ποτέ από αυτό (Besson et al, 2015).

Τα προγράμματα

Το πρώτο πρόγραμμα έχει τον τίτλο «Drawing our own stories». Μαθητές ελληνικού σχολείου συνεργάστηκαν με μαθητές από σχολείο του εξωτερικού και αφηγήθηκαν χρησιμοποιώντας λόγο και εικόνα το παραμύθι της Λήδα Βαρβαρούση «Μία παρέα με καρδιά», με θέμα την ειρήνη στην Ευρώπη. Το παραμύθι διασκευάστηκε από τα παιδιά, μεταφράστηκε στα αγγλικά («A group with a brave heart») και αναπαραστάθηκε με εικόνες που ζωγράφισαν τα παιδιά μαζί με σύντομο λόγο. Το παραμύθι με αλληγορικό τρόπο μιλάει για τα σοβαρά προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα η Ευρώπη και την ανάγκη της ενεργούς συμμετοχής όλων για την επίλυσή τους. Είναι ένας ύμνος στη φιλία ανάμεσα σε διαφορετικά πλάσματα που όμως έμειναν μαζί παρά τις δυσκολίες και πέτυχαν τον κοινό στόχο τους. Το μήνυμα της ενότητας επαναλαμβάνεται σε όλο το έργο.

Από τεχνολογική άποψη, τα παιδιά χρησιμοποίησαν τα εργαλεία eTwinning. Το Twinspace είναι μία ασφαλής πλατφόρμα συνεργασίας που χρησιμοποιούν εκπαιδευτικοί και μαθητές για τη διεξαγωγή των έργων τους. Αν και η πλατφόρμα κάθε έργου είναι ιδιωτική για τα μέλη της, προσφέρει τη δυνατότητα στους εκπαιδευτικούς διαχειριστές της δημοσιοποίησης στο διαδίκτυο όλο ή μέρους του υλικού που έχει παραχθεί διαλέγοντας εκείνοι ποιες σελίδες θέλουν να δημοσιοποιήσουν. Στην παρούσα εργασία χρησιμοποιήθηκαν εργαλεία, όπως το Forum για συζήτηση ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς και ανταλλαγή απόψεων, το chat room και το live event για ζωντανή συνομιλία. Επίσης αξιοποιήθηκαν εργαλεία για ανταλλαγή και δημοσίευση εγγράφων μικρότερα από 20MB, όπως έγγραφα του Word, φωτογραφίες και βίντεο. Τέλος, μέσω της χρήσης εργαλείων web

2.0, όπως wikis και blogs, δόθηκε η δυνατότητα ενσωμάτωσης περιεχομένου που έχει δημοσιευτεί στο διαδίκτυο.

Το δεύτερο έργο που με τη συνδρομή των ΤΠΕ ενδυναμώνει την εθνική και ευρωπαϊκή συνείδηση και προωθεί τη φιλία και συνεργασία μεταξύ διαφορετικών χωρών έχει τον τίτλο «The world around us- seasons». Μελετήθηκαν οι εποχές του χρόνου από διαφορετικές οπτικές γωνίες π.χ. θερμοκρασία, τοπίο, ρούχα, φαγητό, μουσική και γιορτές. Τα εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν είναι τα εργαλεία του Twinspace παράλληλα με εφαρμογές του web 2.0. Σε PowerPoint και βίντεο στο youtube έγινε παρουσίαση των μαθητών και του σχολείου τους. Παρουσιάστηκαν τα υποψήφια λογότυπα (logo) για το έργο σε PowerPoint και χρησιμοποιώντας φόρμες Google ψηφίστηκε το πιο δημοφιλές. Με το story jumper κατασκευάστηκε λεξικό με όρους που σχετίζονται με τις εποχές. Στο λεξικό χρησιμοποιείται η εθνική γλώσσα των συνεργατών. Οι μαθητές μαγείρεψαν με υλικά εποχής και παρουσίασαν το αποτέλεσμα με PowerPoint και βίντεο στο youtube. Έγινε κοινή παρουσίαση του Vivaldi σε Power point. Με το jigsaw planet κατασκευάστηκαν puzzle και quiz. Σε wiki τα σχολεία έγραψαν από κοινού ένα ποίημα για την άνοιξη και το οπτικοποίησαν με εικόνες που ζωγράψισαν οι μαθητές των σχολείων. Τέλος, με τη βοήθεια του wiki διασκευάστηκε το τραγούδι Yellow Submarine των Beatles. Γράφτηκαν κοινοί στίχοι και φτιάχτηκε το «Our Project song». Ηχογραφήθηκε και ανέβηκε στο youtube.

Όπως φαίνεται από τα παραπάνω, με τη βοήθεια των ΤΠΕ, κατά τη διάρκεια του έργου μελετήθηκε με διασκεδαστικό τρόπο το πώς βιώνουν οι διαφορετικές χώρες τις εποχές του χρόνου, εστιάζοντας κατά βάση στις ομοιότητες. Χρησιμοποιήθηκαν τα εργαλεία του eTwinning και εργαλεία web 2.0 όπως wiki, you tube και παιχνίδια. Εναλλακτικά εργαλεία που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν και στις δύο εν λόγω εργασίες είναι συνεργατικά εργαλεία στα οποία πολλοί εταίροι μαζί μπορούν να εργαστούν πάνω σε ένα κοινό προϊόν. Τέτοια εργαλεία είναι τα ιστολόγια (Blogs) για την καταγραφή της εξέλιξης της εργασίας. Υπάρχει δυνατότητα ανάρτησης κειμένου, εικόνας, βίντεο, ήχου και παρουσίασης. Το blog ως γνωστό ασύγχρονο (ίδιο τόπο - διαφορετικό χρόνο) περιβάλλον ενθαρρύνει τους μαθητές να επεξεργαστούν σε βάθος αυτό που μελετούν μέσω της αλληλεπίδρασής τους, των απτών αποτελεσμάτων και των ενεργειών τους (ΕΔΙΒΕΑ, 2016) και δίνει τη δυνατότητα στον εκπαιδευτικό, μέσω της ανατροφοδότησης, να παρέχει έναν προσιτό και άμεσο τρόπο για την κατανόηση των νέων δεδομένων στην πράξη (ΕΔΙΒΕΑ, 2016).

Τα Google Drive και Google Docs μπορούν να αξιοποιηθούν ώστε να συνδημιουργήσουν οι μαθητές μεταξύ τους ή οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές μαζί κείμενα και παρουσιάσεις. Το Εκπαιδευτικό Κοινωνικό Δίκτυο Edmodo προσφέρει ένα ασφαλές περιβάλλον επικοινωνίας για μαθητές και εκπαιδευτικούς ακόμα και για γονείς, επιτρέποντάς τους να ενημερωθούν για τα προγράμματα eTwinning και την εργασία των παιδιών τους. Επιπλέον, το Edmodo παρέχει τη δυνατότητα στον εκπαιδευτικό για διαμοίραση υλικού στους μαθητές όπως κείμενο, εικόνα, quiz, βίντεο (ΕΔΙΒΕΑ, 2016). Επίσης, εναλλακτικά μπορεί να χρησιμοποιηθεί το Titanpad αντί για wiki για τη συνεργατική συγγραφή κειμένων ιδίως του παραμυθιού στο «Drawing our own stories». Τέλος, το Wordle ή Tagxedo αξιοποιήθηκαν για τη δημιουργία και διαμοίραση σύννεφων λέξεων συμπληρωματικά με τα λεξικά που συντάχθηκαν στο «The world around us: seasons».

Συμπεράσματα

Τα δύο eTwinning έργα «Drawing our own stories» και «The world around us-seasons» αποτελούν παράδειγμα για το πώς απλές εφαρμογές των ΤΠΕ στη σχολική τάξη, οι οποίες δεν προαπαιτούν ειδικευμένες γνώσεις από τους μαθητές ή τους καθηγητές, μπορούν να κεντρίσουν και να κρατήσουν το ενδιαφέρον των μαθητών, να τους εμπλέξουν σε πραγματικές καταστάσεις επικοινωνίας, βελτιώνοντας τη γλωσσική τους ικανότητα και διευρύνοντας τις γνώσεις τους. Επιπλέον, οι μαθητές τοποθετούνται στο επίκεντρο της διδασκαλίας, αλληλεπιδρούν με το περιεχόμενο, τον καθηγητή, τους συμμαθητές και με την τεχνολογία (Μουζάκης, 2011), γίνονται δημιουργικοί, καινοτομούν και αυτοσχεδιάζουν. Πάνω από όλα, όμως, έρχονται σε επαφή με ανθρώπους από άλλα πολιτιστικά περιβάλλοντα, εξοικειώνονται με την έννοια της διαφορετικότητας, αναπτύσσουν το σεβασμό και καταπολεμούν το ρατσισμό. Επιπροσθέτως, προσεγγίζουν σημαντικά θέματα της εποχής, όπως ο πόλεμος και η τρομοκρατία, αναπτύσσουν ειρηνιστική διάθεση και αναγνωρίζουν την πολυπολιτισμικότητα της σημερινής κοινωνίας. Τέλος, αναπτύσσουν δεξιότητες που συμβάλλουν στην ειρηνική συμβίωση διαφορετικών εθνικών ομάδων (Huber et al, 2012). Αναπτύσσουν ευρωπαϊκή συνείδηση, ενώ παράλληλα τονώνουν τη δική τους εθνική και πολιτιστική ταυτότητα. Και όλα αυτά χρησιμοποιώντας την πράξη, το βίωμα, τη συμμετοχική και συνεργατική μάθηση.

Η χρήση των εργαλείων του eTwinning για διαμοίραση κειμένου, εικόνας, ήχου και βίντεο καθώς και τα εργαλεία επικοινωνίας, όπως το chat room και το live event, δίνουν έμφαση στην απόλυτη και συνειδητή συμμετοχή των μαθητών σε όλη τη διαδικασία ενώ ο δάσκαλος κρατάει το ρόλο του καθοδηγητή και εμπυχωτή.

Παράλληλα με τα εργαλεία του eTwinning, η χρήση του web 2.0 έδωσε τη δυνατότητα στους συμμετέχοντες, εκπαιδευτικούς και μαθητές, να γράψουν συνεργατικά το παραμύθι, τους στίχους και τα τραγούδια, να προσθέσουν περιεχόμενο και ο καθένας να επεξεργαστεί το περιεχόμενο που έχει δημοσιευτεί (ΕΔΙΒΕΑ 2016) και, τέλος, να διαμοιράσουν το περιεχόμενο με άλλους χρήστες. Έτσι ενισχύθηκε η συνεργατική μάθηση. Επιπλέον, το wiki έκανε τη διαδικασία συγγραφής πολύ πιο εύκολη και γρήγορη από την ανταλλαγή μηνυμάτων μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.

Τα διαδικτυακά παιχνίδια που χρησιμοποιήθηκαν λειτούργησαν ως ενισχυτές μάθησης. Υποκίνησαν τη φαντασία, την περιέργεια και τον ευγενή ανταγωνισμό, στοιχεία που προκαλούν την εσωτερική υποκίνηση των μαθητών ώστε να εμπλακούν σε μαθησιακές δραστηριότητες χωρίς να περιμένουν ανταμοιβή. Το παιχνίδι δίνει κίνητρα για μάθηση, ενώ ταυτόχρονα διασκεδάζει (Μπαρμπάτσης κ.α, 2010).

Τέλος, όσον αφορά την ανθρωπιστική και ειρηνιστική πτυχή της σημερινής εκπαίδευσης, οι νέες τεχνολογίες ένωσαν διαφορετικές εθνικές ομάδες, έβαλαν τον άνθρωπο και τα ανθρώπινα δικαιώματα στο κέντρο και έδειξαν ότι μάλλον εμείς οι άνθρωποι περισσότερο μοιάζουμε παρά διαφέρουμε, άρα θα πρέπει να συμβιώνουμε ειρηνικά.

Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι οι ΤΠΕ στις δύο παραπάνω δράσεις eTwinning, βοήθησαν στο να αναδειχθούν η ανθρωπιστική, διαπολιτισμική και ειρηνιστική διάσταση της εκπαίδευσης. Πρόβλεψαν τα ιδεώδη της δημοκρατίας, της ειρηνικής συνύπαρξης, συνεργασίας και αλληλεγγύης, του σεβασμού και αποδοχής της διαφορετικότητας, της κατάρριψης του μύθου περί περισσότερο και λιγότερο σημαντικό πολιτισμό και του αγώνα για ένα κοινό σκοπό. Επίσης, έδωσαν χώρο για να ασκήσουν τα παιδιά την κριτική τους σκέψη και δημιουργικότητα καθώς και να ανακαλύψουν ταλέντα τους.

Αναφορές

- Besson, B., Huber J., Mompoint-Gaillard P., Rohmann, S. (2015). *Eduquer au changement, Changer l'éducation, Μανιφέστο των εκπαιδευτικών για τον 21ο αιώνα από το συνέδριο: Η επαγγελματική εικόνα και το ήθος των εκπαιδευτικών*. Στρασβούργο: Συμβούλιο της Ευρώπης, ανακτήθηκε στις 28 Δεκεμβρίου 2016: http://www.coe.int/t/dg4/education/pestalozzi/Source/Documentation/T21/FinalManifesto_Gr.pdf
- Davies, R. (1984). *Children and the threat of nuclear war*. Lancaster, Center for Peace Studies.
- Durkin, K. (1995). *Developmental Social Psychology*. Blackwell.
- European Commission, (2013). *Study of the impact of eTwinning on participating pupils, teachers and schools*. Luxembourg: Publications of the European Union, Ανακτήθηκε στις 17 Μαρτίου 2017 από <http://efc.idnet.net/publications/eTwinning%20Report.pdf>
- Flowers, N. (2012). *Compasito-Εγχειρίδιο Εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα για Παιδιά*. Κύπρος, Συμβούλιο της Ευρώπης, Ελληνική έκδοση, Κέντρο στήριξης μη κυβερνητικών οργανώσεων Ανακτήθηκε στις 20 Δεκεμβρίου 2016 από [http://www.childcom.org.cy/ccr/ccr.nsf/All/E139A2CD27BCB462C2257AF3002ACD10/\\$file/Compasito](http://www.childcom.org.cy/ccr/ccr.nsf/All/E139A2CD27BCB462C2257AF3002ACD10/$file/Compasito)
- Huber, J., Brotto, F., Karwacka-Vogele, K., Rufino, R., Teutsch, R. (2012). *Διαπολιτισμικές Δεξιότητες για Όλους. Προετοιμασία για τη Ζωή Μέσα σ'έναν Ετερογενή Κόσμο*. Στρασβούργο: Συμβούλιο της Ευρώπης, ανακτήθηκε στις 18 Μαρτίου 2017 από <https://book.coe.int/img/cms/Pestalozzi%20No%202%20grec.pdf>
- Kampylis, P., Punie, Y., Bocconi, S., Brecko, S., Han, S., Miyake, N. (2013). *ICT-enabled Innovation For Learning in Europe and Asia. Exploring Conditions For Sustainability, Scalability and Impact at System Level*. Spain: JRC Scientific and Policy Reports. Joint Research Center, ανακτήθηκε στις 18 Μαρτίου 2017 από <http://ftp.jrc.es/EURdoc/JRC83503.pdf>
- Βαρβαρούση, Α. (2011). *Μια παρέα με καρδιά*. Αθήνα: Ευρωπαϊκή Επιτροπή Αντιπροσωπία στην Ελλάδα
- ΕΔΙΒΕΑ, (2016). *Η Αξιοποίηση του web 2.0 στο σύγχρονο σχολείο. Από τη θεωρία στην πράξη με έμφαση στη συνεργασία, τη δημιουργικότητα και την κριτική σκέψη*. Πανεπιστήμιο Κρήτης 31/10/2016-12/2/2017 http://creativity.a2hosted.com/epchamilo/user_portal.php
- Καγκά, Ε. (2001). *Η Διδασκαλία των ξένων γλωσσών μέσα από σύγχρονες προσεγγίσεις*. Ανακτήθηκε στις 16 Μαρτίου 2017 από http://6dim-diap-elfth.thess.sch.gr/Greek/COMENIUS/EyrwpaikoProgrammaDiaBiouMathhshs/EyrwpaikoProgrammaCOMENIUS/COMENIUS2/I_didaskalia_ton_xenon_glosson.htm
- Κάμπου, Μ. (2014). *Εθνική αγωγή και Ευρωπαϊκή Διάσταση στην Εκπαίδευση*, Ανακτήθηκε στις 12 Μαρτίου 2017 από http://www.mariakappou.gr/analiseis_ennoiwn/docs/triti_lykeiou/EYΡΩΠΑΙΚΗ-ΔΙΑΣΤΑΣΗ-ΣΤΗΝ-ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ-ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ-Μ.pdf
- Κόμης Β., Αβούρης Ν., Κατοάνος Χ. (2008). *Συστήματα και εργαλεία υποστήριξης συνεργασίας*. Στο Ν. Αβούρης, Χ. Καραγιαννίδης & Β. Κόμης (επιμ.). *Συνεργατική Τεχνολογία, Συστήματα και Μοντέλα Συνεργασίας για Εργασία, Μάθηση Κοινότητες Πρακτικής και Δημιουργία Γνώσης*. Εκδ. Κλειδάριθμος, Αθήνα, 2008. ISBN: 978-960-461-232-1. Ανάκτηση στις 15 Μαρτίου 2017 από <http://karagian.users.uth.gr/cscl/06-Komis-Avouris-Katsanos.pdf>
- Κομνηνού, Ι. & Φρεντζου Μ. (2015). *Etwinning Μία νέα προοπτική για τα Ευρωπαϊκά Σχολεία*. Ανακτήθηκε στις 18 Μαρτίου 2017 από http://www.etwinning.gr/files/eeep_ioan_komninou.pdf
- Λιοναράκης Α (2001). *Ανοικτή και εξ' αποστάσεως πολυμορφική εκπαίδευση. Προβληματισμοί για μία ποιοτική προσέγγιση σχεδιασμού διδακτικού υλικού*. Ανακτήθηκε στις 19 Μαρτίου 2017 από <http://elektra.teilar.gr/syncppt/qualityDesignOfTeachingMaterial.pdf>
- Μπαμπινιώτης Γ. (2001). *Ο ρόλος της παιδείας στην εθνική άμυνα, Εθνική Αγωγή και Ευρωπαϊκή Διάσταση στην Εκπαίδευση*, Ανακτήθηκε στις 12 Μαρτίου 2017 από http://www.mariakappou.gr/analiseis_ennoiwn/docs/triti_lykeiou/EYΡΩΠΑΙΚΗ-ΔΙΑΣΤΑΣΗ-ΣΤΗΝ-ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ-ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ-Μ.pdf

- Μουζιάκης, Χ. (2011). Η Προσφορά των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών στην εκπαίδευση, τη διδασκαλία και τη μάθηση. Επιμορφωτικό υλικό Αξιοποίηση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση, Ανακτήθηκε στις 9/1/2017 από http://ecourse.uoi.gr/pluginfile.php/98749/mod_resource/content/5/8.%20MEIZON_ICTinEducation.pdf
- Μπαρμπάτσος, Κ., Οικονόμου, Δ., Παπαμαγκανός, Ι., Ζώζας, Ι. (2010). Ηλεκτρονικά παιχνίδια ως εκπαιδευτικά εργαλεία. Στα πρακτικά του 2^ο Πανελληνίου Εκπαιδευτικού Συνεδρίου Ημαθίας «Ψηφιακές και διαδικτυακές εφαρμογές στην Εκπαίδευση» σσ. 1261-1273. Ανακτήθηκε στις 19 Μαρτίου 2017 από <http://www.academia.edu/5616806>
- Οικονόμου, Β.(2016). Παιδαγωγική αξιοποίηση των ΤΠΕ (Διδακτικές Προσεγγίσεις), Ανακτήθηκε στις 14 Μαρτίου 2017 από <https://economu.wordpress.com/ενοσωματώνοντας-τις-ππε-στη-διδασκαλία/παιδαγωγική-αξιοποίηση-των-τ-π-ε-διδασκ/>
- ΔΕΠΠΣ (2001). Διαθεματικό Ενιαίο Πρόγραμμα Σπουδών. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Ανακτήθηκε στις 12 Μαρτίου 2017 από <http://pi-schools.gr/programs/depps>